

Uczeni i nauka prawa międzynarodowego w Polsce – w setną rocznicę utworzenia Grupy Polskiej ILA

Przejdź do produktu na ksiegarnia.beck.pl

Część I.
Grupa Polska Stowarzyszenia Prawa
Międzynarodowego
(International Law Association – ILA)

Rozdział I.

100 lat Grupy Polskiej

Stowarzyszenia Prawa Międzynarodowego

1. Zamiast wstępu

Przedstawienie 100-letnich dziejów Grupy Polskiej Stowarzyszenia Prawa Międzynarodowego (GP ILA) jest zadaniem trudnym przede wszystkim dlatego, że zachowało się niewiele źródeł dokumentujących działalność-życie Grupy. Zdecydowały o tym w równym stopniu wojna i przerwa w działalności Grupy, brak stałej siedziby, jak też skupianie się członków i władz Grupy na działalności naukowej, a nie jej dokumentowaniu; GP ILA nie ma archiwum, a dotarcie do wielu jej członków jest niestety niemożliwe.

Pierwszym, który podjął się opracowania dziejów Grupy, był prof. *K. Równy*; na jej 80-lecie przygotował szczegółowe opracowanie¹. Nie mając do dyspozycji dokumentów, wykorzystał, przede wszystkim, źródła unikatowe, którymi były relacje członków Grupy i własne wspomnienia.

Niniejszy tekst jest więc skrótowym powtórzeniem tego, co opisał już prof. *K. Równy*, uzupełnionym o przedstawienie działalności naukowej, konferencyjnej i publikacyjnej Grupy ostatnich 20 lat. Ta część jest oparta na opublikowanych sprawozdaniach przygotowywanych przede wszystkim przez członków zarządów GP ILA.

Celem opracowania nie jest powtarzanie tego, co zostało opisane przez prof. *K. Równego*, więc dzieje Grupy Polskiej ILA od jej powstania w 1923 r. po rok

---

* Dr hab., prof. UŚ; Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Śląski w Katowicach; ORCID: 0000-0003-2671-8507.

¹ *K. Równy*, Doskonalenie prawa i pokoju międzynarodowego przez 130 lat Stowarzyszenia Prawa Międzynarodowego i 80 w nim Grupy Polskiej (Szkice dokonań i zarys działalności u progu XXI wieku), Biuletyn Grupy Polskiej Stowarzyszenia Prawa Międzynarodowego. 80 lat istnienia Grupy Polskiej ILA 2003, Nr 1.

2003 będą jedynie nawiązywały do wspomnianego już opracowania ze wskazaniem najważniejszych momentów tej historii. W sposób bardziej szczegółowy przybliżona zostanie najnowsza działalność GP ILA, tj. od roku 2003 po dzień dzisiejszy.

2. Początki

Pięćdziesiąt lat po utworzeniu ILA, pięć lat po zakończeniu I wojny światowej i odzyskaniu przez Polskę niepodległości, została utworzona Grupa Polska ILA. Formalnościom stało się zadość 11.12.1923 r., ale w przyjętym w Londynie już dwa miesiące wcześniej, tj. 4.10.1923 r. sprawozdaniu z 32. konferencji ILA wymieniono pełny Zarząd Grupy wraz z nazwiskami jej członków. Wkład polskich badaczy został zauważony jednak już wcześniej, gdyż prof. *L. Babiński* (przyszły członek GP ILA) uczestniczył w 31. Konferencji ILA w Buenos Aires w 1922 r. Przedstawił tam referat na temat reformy statusu prawnego kobiet w polskim prawie cywilnym².

W skład pierwszego Zarządu GP ILA weszli: *Z. Cybichowski* (UW) – profesor prawa międzynarodowego jako jej Przewodniczący oraz *I. Szebeko* – Minister Pełnomocny i poseł na Sejm RP jako Wiceprzewodniczący. W pracach Zarządu uczestniczyli ponadto prof. *L. Babiński* (SGH), prof. *A. Chełmoński* (Uniwersytet Wileński), prof. *J. Makowski* (SGH), prof. *J. Nimitkiewicz* (UW), prof. *M. Roźnowski* (UJ), dr *Sz. Rundstein* (adwokat), *Z. Seyda* (Wicemarszałek Sejmu) oraz dr *J.C. Witenberg*. Skarbnikiem został dr filozofii *W. Brun*, a Sekretarzem Honorowym był dr *R. Kuratow-Kuratowski*³. Przez pierwsze 15 lat – do 40. Konferencji ILA w Amsterdamie w 1938 r. – GP ILA bardzo aktywnie uczestniczyła w pracach zarówno naukowych, jak i organizacyjnych.

Wyrazem uznania dla działalności GP ILA, w pięć lat od utworzenia, było powierzenie Grupie organizacji 35. Konferencji ILA w Warszawie w 1928 r. Było to wydarzenie bardzo ważne dla środowiska. Honorowym Przewodniczącym Konferencji został Marszałek *J. Piłsudski*, a – zgodnie z tradycją Stowarzyszenia – na jej Przewodniczącego (i Prezydenta ILA na okres do następnej konferencji) wybrano Przewodniczącego Grupy Polskiej, prof. *Z. Cybichowskiego*. Wśród uczestników pierwszej konferencji ILA w Warszawie w 1928 r. znalazło się 45 członków Grupy Polskiej, nie tylko profesorów prawa międzynarodowego, ale także teorii prawa (prof. *A. Peretjatkowicz*) czy prawa karnego (prof. *S. Glaser*) oraz dyplomatów, polityków, sędziów Sądu Najwyższego, adwokatów oraz dyrektorów banków⁴.

W kolejnych latach członkowie GP ILA brali aktywny udział we wszystkich konferencjach ILA przed II wojną światową. Jednym z nich był dr *R. Lemkin*, główny autor Konwencji w sprawie zapobiegania i karania zbrodni ludobójstwa z 1948 r.⁵,

---

² *L. Babiński*, La réforme de la condition juridique de la femme dans la législation civile en Pologne: Buenos Aires Conference, 1922; International Law Association, BUW Magazyn, sygn. 493388.

³ *K. Równy*, Doskonalenie prawa i pokoju, s. 40.

⁴ *Ibidem*, s. 41.

⁵ Konwencja w sprawie zapobiegania i karania zbrodni ludobójstwa, uchwalona przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 9.12.1948 r. (Dz.U. z 1952 r. Nr 2, poz. 9 ze sprost.).

który był zainteresowany pracami Komitetu Naukowego Prawa Karnego (Committee on Penal Law). Nie był jego członkiem, ale brał udział w konferencjach ILA w 1934 r., 1936 r. i 1938 r.⁶

3. Trudny czas po II wojnie światowej

Druga wojna światowa i jej następstwa doprowadziły do 18-letniej przerwy w działalności Grupy Polskiej ILA, która wznowiła swoją działalność dopiero 26.8.1956 r. Długa nieobecność Grupy w światowym ILA była wynikiem decyzji politycznej. Władze państwa, podobnie jak wielu innych państw bloku wschodniego, chciały zerwać więzi między prawnikami w Polsce a prawnikami z państw zachodnich, między nauką w Polsce (i państwach bloku wschodniego) a nauką światową. Na szczęście działania te nie przyniosły oczekiwanego sukcesu. Część polskich uczonych i specjalistów prawa międzynarodowego wzięła udział w pierwszej, po II wojnie światowej, konferencji ILA w sierpniu 1946 r., zorganizowanej w Cambridge. Wśród uczestników byli dr *R. Lemkin* (już na emigracji w USA)⁷, prof. *C. Berezowski*, prof. *M. Lachs*, dr *Z. Nagórski* i sędzia *M. Szerer*. Formalnie nie mogli oni reprezentować Grupy Polskiej ILA, gdyż nie została ona reaktywowana.

Do przełomu doszło w 1956 r. Wtedy to Grupa Jugosłowiańska, w dniach 26.8–1.9.1956 r., zorganizowała w Dubrowniku 47. Konferencję ILA. Wzięła w niej udział dość liczna polska reprezentacja, w skład której weszło pięciu prawników: prof. *C. Berezowski* (kierownik Katedry Prawa Międzynarodowego Uniwersytetu Warszawskiego i przedwojenny członek GP ILA), prof. *A. Bramson* (specjalista prawa międzynarodowego publicznego z Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych – PISM), prof. *J. Jodłowski* (specjalista prawa cywilnego i prywatnego międzynarodowego na Uniwersytecie Warszawskim), prof. *M. Lachs* (wówczas ze Szkoły Głównej Służby Zagranicznej, później z UW oraz Instytutu Nauk Prawnych PAN, pracownik MSZ i wreszcie sędzia MTS w latach 1967–1993 i jego Prezes w latach 1973–1976) oraz prof. *J. Katz-Suchy* (ambasador Polski przy ONZ w latach 1947–1951, ambasador PRL w Indiach 1957–1962, dyrektor PISM w latach 1951–1957 i profesor Uniwersytetu Warszawskiego)⁸.

Jak napisał prof. *K. Równy*, prawdopodobnie na konferencji w Dubrowniku Rada Wykonawcza ILA zatwierdziła reaktywację Grupy Polskiej. Decyzja ta otworzyła możliwość włączenia Grupy do „światowego” ILA. Bez wątpienia szansa ta pojawiła się w związku z „odwilżą polityczną” w państwach bloku wschodniego⁹.

W skład pierwszego Zarządu reaktywowanej Grupy weszli: prof. *J. Jodłowski* (Przewodniczący), prof. *C. Berezowski* oraz, jako Honorowy Skarbnik, prof. *A. Bramson* (PISM). Rok później Przewodniczącym został prof. *C. Berezowski*, Wiceprzewodniczącymi profesorowie *M. Lachs* i *S. Szer* (obaj z Uniwersytetu Warszawskiego),

---

⁶ *R. Szarwłowski*, Rafał Lemkin. Biografia intelektualna, Warszawa 2020, s. 221–224.

⁷ *Ibidem*, s. 385–386.

⁸ *K. Równy*, Doskonalenie prawa i pokoju, s. 44.

⁹ *Ibidem*.

a funkcję Sekretarza Honorowego objął prof. *R. Bierzanek* (z Uniwersytetu Łódzkiego). Pełna lista członków GP ILA zawierała wówczas 33 osoby, co, z niewielkimi zmianami, utrzymało się do 1999 r.

W skład Grupy Polskiej ILA wchodziły wybitne postacie i specjaliści z zakresu prawa międzynarodowego, tak publicznego, jak i prywatnego, z różnych ośrodków akademickich w całej Polsce. Początkowo byli to głównie uczeni z uczelni warszawskich (zwłaszcza z Uniwersytetu Warszawskiego, Szkoły Głównej Służby Zagranicznej i Szkoły Głównej Planowania i Statystyki), później także z Uniwersytetu Jagiellońskiego, Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytetu Łódzkiego i Uniwersytetu Wrocławskiego. Członkami Grupy byli również pracownicy naukowci Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, a także dyplomaci i osoby zajmujące się w praktyce prawem międzynarodowym, piastujące eksponowane stanowiska w Ministerstwie Sprawiedliwości oraz Ministerstwie Spraw Zagranicznych¹⁰.

Kryteria członkostwa w GP w jej początkowych latach, tj. do wybuchu II wojny światowej, są trudne do ustalenia. Jednak bezpośrednio po reaktywacji Grupy od kandydatów wymagano wykształcenia prawniczego i aktywności zawodowej (badań naukowych lub praktyki) ściśle związanej z prawem międzynarodowym. Ponadto przez wiele lat kandydaci musieli posiadać stopień naukowy doktora nauk prawnych. Czynnikiem blokującym rozwój Grupy był wymóg opłacania składek członkowskich do Centrali ILA w funtach; płatności w walutach obcych były w PRL ściśle reglamentowane. W tym czasie członkostwo w GP ILA miało charakter elitarny, jednak brak formalnego członkostwa nie pozbawiał możliwości uczestniczenia w zebraniach naukowych Grupy, które były otwarte dla prawników specjalizujących się w prawie międzynarodowym. Powiększające się grono osób zajmujących się prawem międzynarodowym spowodowało wytworzenie, nieformalnie, dwóch rodzajów członkostwa: tzw. listy londyńskiej i krajowego¹¹. Po 1990 r. grono członków krajowych powiększyło się o zainteresowanych prawem międzynarodowym studentów.

W ten sposób doszło do wykształcenia się szczególnej konstrukcji członkostwa w GP ILA. Sprzyja to jednak ogólnym celom światowego ILA – promocji prawa międzynarodowego, działania na rzecz jego rozwoju i prowadzenia szerokich badań w tym zakresie. Dziś każdy ośrodek akademicki w Polsce jest reprezentowany w Grupie Polskiej ILA.

Jednym z największych osiągnięć GP ILA po II wojnie światowej było zorganizowanie w Warszawie w dniach 21–27.8.1988 r., pod kierownictwem prof. *J. Makarczyka* – Przewodniczącego Grupy, 63. Konferencji ILA, w 60. rocznicę pierwszej Konferencji Warszawskiej (1928 r.). Była to pierwsza Konferencja, której gospodarzem było państwo bloku wschodniego. Rada Wykonawcza ILA i uczestnicy Konferencji podkreślali doskonałą jakość prac przygotowawczych do Konferencji i organizacji jej obrad, a także wysoki poziom merytoryczny. Podczas Konferencji polscy uczestnicy wnieśli duży wkład w dyskusje w sześciu Komitetach: Human Rights Enforcement

---

¹⁰ *Ibidem*, s. 45–48.

¹¹ Czyli osób, za które składki w funtach wносиło MSZ, a następnie PAN (przez wiele lat Grupa była afiliowana przy Komitecie Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk).

(prof. *K. Skubiszewski*), Space Law (dr *A. Jacewicz* i dr *J. Rzymanek*), New International Economic Order (prof. *M. Lachs* i dr *M. Zyllich*), Medical and Humanitarian Law (prof. *R. Jasica*), Customary International Law (prof. *S.E. Nablik* i prof. *K. Wolfke*) oraz State Immunity (prof. *R. Sonnenfeld*)¹².

Obrady odbywały się w siedemnastu komitetach tematycznych i koncentrowały się między innymi na następujących zagadnieniach: prawne aspekty zanieczyszczenia powietrza, prawa człowieka, prawo kosmiczne, międzynarodowy arbitraż handlowy, wyłączna strefa ekonomiczna, międzynarodowe uznanie adopcji, nowy międzynarodowy porządek gospodarczy, prawne aspekty kontroli ruchu lotniczego, prawo medyczne i humanitarne, problemy prawne ekstradycji w związku z terroryzmem, międzynarodowe prawo karne, status prawny uchodźców, normy międzynarodowego prawa zwyczajowego, prawo do pożywienia czy immunitet państwa. Ponadto odbyły się nieformalne dyskusje panelowe, które dotyczyły na przykład jurysdykcji eksterytorialnej państw i pokojowego rozstrzygnięcia sporów¹³.

W Konferencji wzięło udział ponad 600 prawników ze wszystkich kontynentów, którzy reprezentowali główne ośrodki myśli i praktyki prawniczej. Druga konferencja warszawska była sukcesem Grupy Polskiej Stowarzyszenia Prawa Międzynarodowego¹⁴.

4. Grupa Polska po 1989 r.

Po zmianach w systemie społeczno-politycznym zapoczątkowanych w 1989 r. zmieniła się również Grupa Polska ILA. Nowa sytuacja znalazła odzwierciedlenie w merytorycznych dyskusjach na forum Grupy i w jej zaangażowaniu w działalność międzynarodową. Widoczne to było np. w opracowaniu w styczniu 1989 r. projektu polskiej deklaracji o przyjęciu obligatoryjnej jurysdykcji MTS. Projekt ten stał się podstawą Oświadczenia Rządowego, które zostało oficjalnie przekazane Sekretarzowi Generalnemu ONZ w dniu 25.9.1990 r.¹⁵ Również w 1990 r. odbyła się w Jabłonie, ważna dla środowiska internacjonalistów, konferencja zatytułowana: Suwerenność we współczesnym prawie międzynarodowym, której wynikiem była publikacja pod tym samym tytułem.

W 1993 r. nowy Zarząd GP ILA, pod przewodnictwem prof. *R. Szafarz*, podjął działania zmierzające do uaktywnienia Grupy. Spotkania odbywały się częściej, organizowano konferencje i dyskusje panelowe, uwzględniające najbardziej aktualne zagadnienia prawne związane z międzynarodową sytuacją polityczną. Spotkania miały też bardziej otwarty charakter¹⁶.

---

¹² *R. Hara, J. Kranz*, 63rd Conference of the International Law Association (Warsaw, August 21–27, 1988), *Droit Polonais Contemporain – Polish Contemporary Law 1988*, No. 3–4(79–80), s. 89.

¹³ *Ibidem*, s. 90.

¹⁴ *Ibidem*, s. 91.

¹⁵ Declarations recognising the jurisdiction of the Court as compulsory, Poland, 25.3.1996, <https://www.icj-cij.org/en/declarations/pl> (dostęp: 6.5.2021 r.).

¹⁶ *K. Równy*, Doskonalenie prawa i pokoju, s. 58–59.

W 1998 r. przyjęto nowy Regulamin GP ILA. Został on zatwierdzony przez Radę Wykonawczą ILA w Londynie na posiedzeniu w dniu 13.11.1999 r.¹⁷ Od początku tego okresu Grupa Polska podjęła działania mające na celu dalsze ożywienie na forum międzynarodowym nie tylko samej Grupy, ale także jej członków. Odbywało się to głównie na czterech płaszczyznach:

- „1. zwiększenia udziału członków Grupy w pracach międzynarodowych komitetów naukowych;
2. zwiększenia udziału członków Grupy w konferencjach ILA;
3. zwiększenia udziału przedstawicieli Grupy w posiedzeniach Rady Wykonawczej ILA w Londynie;
4. utrzymywania kontaktów »poziomych« z działaczami ILA, grupami regionalnymi i ich przedstawicielami”¹⁸.

Nie zawsze udawało się i udaje realizować te postulaty (a są one nadal aktualne), jednak Zarząd i członkowie GP ILA z każdym rokiem w coraz większym stopniu starają się angażować w prace ILA na poziomie międzynarodowym. Mimo różnych trudności, z jakimi boryka się Grupa Polska ILA, stanowi ona istotne forum wymiany myśli i rozwoju prawa międzynarodowego. Jej historia dowodzi, że jest ona ważnym ośrodkiem integrującym członków o znacznym dorobku i doświadczeniu naukowym, jak również tych, którzy dopiero rozpoczynają swoje badania nad prawem międzynarodowym. Jej członkowie wnieśli istotny wkład w rozwój nauki prawa międzynarodowego i przyczynili się do urzeczywistnienia celów, jakie przyświecały/ją powołaniu i działalności ILA.

5. Członkostwo honorowe i uhonorowania członków

Honorując szczególne zasługi dla GP ILA i badań nad prawem międzynarodowym, Grupa Polska nadała tytuł członka honorowego profesorom: *L. Gardockiemu*, *K. Poklewskiemu-Koziełłowi*, *E. Łętowskiej*, *R. Sonnenfeld*, *R. Szafarz* i *A. Wasilkowskiemu*.

Grupa Polska była współinicjatorem wydania ksiąg pamiątkowych i współorganizatorem konferencji honorujących dokonania profesor *R. Sonnenfeld* i profesor *R. Szafarz*. Paniom Profesor ofiarowano książki: *Prawo międzynarodowe – problemy i wyzwania*. Księga pamiątkowa profesor Renaty Sonnenfeld-Tomporek (red. *J. Menkes*, Warszawa 2006) i *Prawo międzynarodowe*. Księga pamiątkowa prof. Renaty Szafarz (red. *J. Menkes*, Warszawa 2007).

---

¹⁷ *Ibidem*, s. 62.

¹⁸ *Ibidem*, s. 67.

6. Grupa Polska ILA dzisiaj

W nowym tysiącleciu GP ILA kontynuuje działalność. Na spotkaniach, seminariach i konferencjach omawiane są aktualne problemy i wyzwania wobec prawa międzynarodowego i społeczności międzynarodowej. Grupa reaguje na wydarzenia komentarzami formułowanymi z punktu widzenia prawa międzynarodowego. W 2005 r. – na zaproszenie Ministerstwa Spraw Zagranicznych – Grupa wniosła wkład w przygotowanie polskiego stanowiska w sprawie reformy ONZ. Wyniki prac zostały opublikowane w 2005 r.¹⁹

Grupa Polska ILA od ponad dwóch dekad rozwija się i integruje środowisko prawników zajmujących się prawem międzynarodowym. Jedną z kontynuowanych form aktywności, sprawdzonej i wspieranej przez członków Grupy w poprzednich dekadach, są cykliczne seminaria naukowe, odbywające się średnio co 2–3 miesiące w trakcie roku akademickiego. W ostatnich kilkunastu latach odbywały się dyskusje zarówno dotyczące prawa międzynarodowego, jak i prawa europejskiego. Dyskutowano m.in. w trakcie:

- spotkania naukowego zorganizowanego we współpracy z Katedrą Prawa Międzynarodowego i Prawa Unii Europejskiej Akademii Leona Koźmińskiego nt.: *International Humanitarian Law: Illusion or a real restraint on violence*, podczas którego wykład wygłosił prof. *M. Bothe* (11.3.2011 r.);
- dyskusji panelowej poświęconej prawu do samoobrony wobec wyzwań międzynarodowego terroryzmu, której uczestnikami byli dr hab., prof. Akademii Leona Koźmińskiego *J. Kranz*, dr hab., prof. UMCS *R. Kwiecień*, dr *M. Balcerzak* (UMK) i dr *M. Kowalski* (UJ), a moderatorem prof. *W. Czapliński* z INP PAN (listopad 2013 r.);
- prelekcji dr hab., prof. UŚ *B. Mikołajczyk* z Uniwersytetu Śląskiego pt. *Demograficzne wyzwania dla międzynarodowej ochrony praw człowieka* (28.3.2014 r.);
- seminarium poświęconego problematyce podziału odpowiedzialności pomiędzy organizację międzynarodową a jej państwa członkowskie, którego głównym prelegentem był dr hab. *B. Krzan* z Uniwersytetu Wrocławskiego (21.11.2014 r.);
- zebrania naukowego, podczas którego prelekcję wygłosił dr *P. Milik* na temat legalności zestrzelenia porwanego samolotu pasażerskiego (16.1.2015 r.);
- seminarium, w którym referat na temat poszanowania prawa własności w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka wygłosiła dr *A. Mężykowska* (13.3.2015 r.);
- zebrania naukowego z wystąpieniem dr. *P. Szwedo* z Uniwersytetu Jagiellońskiego nt.: *Woda jako towar i przedmiot handlu w prawie międzynarodowym* (22.1.2016 r.);
- wystąpienia dr. *R. Henczela* połączonego z dyskusją nt.: *Prawa człowieka na forum ONZ – polska perspektywa* (18.3.2016 r.);

¹⁹ Zob. *G. Mioduszevska* (red.), *Reforma ONZ: stanowisko Grupy Polskiej Stowarzyszenia Prawa Międzynarodowego – ILA, Zeszyty Akademii Dyplomatycznej MSZ 2005, Nr 4.*

- dyskusji panelowej pt. Tworzenie traktatowych ram stosunków polsko-niemieckich oraz gospodarczy ich wymiar, z udziałem prof. *J. Barcza*, prof. *E. Czarny* i prof. *J. Sulka*, które poprowadził prof. *J. Kranz* (10.6.2016 r.);
- spotkania naukowego z zakresu międzynarodowego prawa gospodarczego połączonego z wystąpieniem dr *M. Słok-Wódkowskiej* z Uniwersytetu Warszawskiego pt. Standardy traktowania w umowach handlowych (25.11.2016 r.);
- spotkania naukowego nt.: Dopuszczalność sprawy przed MTK a ograniczenie sankcji karnej przez państwo, którego referentką była dr *K. Wierczyńska* z INP PAN (24.2.2017 r.);
- seminarium pt. Luka płacowa w perspektywie europejskiej (Close the Deal, Fill the Gap), podczas którego wystąpiły dr *I. Topa* i dr *U. Torbus* z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach (7.4.2017 r.);
- spotkania naukowego połączonego z prelekcją dr *J. Ryszki* z Uniwersytetu Opolskiego pt. Wzajemne relacje pomiędzy prawami pracownika a prawami pracodawcy-przedsiębiorcy na rynku wewnętrznym UE z uwzględnieniem standardów międzynarodowych (15.12.2017 r.);
- referatu pt. 50 lat Konwencji Prawa Traktatów, który wygłosiła prof. *A. Wyrozumska* z Uniwersytetu Łódzkiego (1.3.2019 r.). Było ono połączone z uroczystością wręczenia profesor *M. Frankowskiej* dedykowanej Jej monografii zatytułowanej: Wspólne wartości prawa międzynarodowego, europejskiego i krajowego, pod redakcją *J. Menkesa* i *E. Ciał-Wacinkiewicz*²⁰.

Członkowie Grupy Polskiej oraz jej sympatycy nie tylko brali udział i spotykali się podczas wspomnianych seminariów, ale też uczestniczyli w wielu konferencjach, których Grupa była organizatorem (coroczne konferencje GP ILA) albo współorganizatorem oraz Zjazdach Katedr i Zakładów Prawa Międzynarodowego odbywających się średnio co dwa lata (w ostatnim czasie Zjazdy te organizowane były nawet w cyklu rocznym). Tradycja spotkań seminaryjnych została jednak zakłócona przez pandemię COVID-19, która w 2020 r. znacząco ograniczyła bezpośrednio, stacjonarne zebrania naukowe członków nie tylko Grupy Polskiej ILA, ale i całego środowiska naukowego i akademickiego. Nie zakończyła jednak inicjatywy związanej z odbywaniem się corocznych ogólnopolskich konferencji naukowych, na krótko tylko zaburzając tradycyjne jesienne terminy. I tak, właśnie w ostatnich 10 latach przyjęto nową formułę – organizowania corocznych konferencji tematycznych otwartych dla wszystkich członków i sympatyków Grupy. Zwraca w nich uwagę liczny i aktywny udział członków Grupy Polskiej ILA ze wszystkich krajowych ośrodków akademickich. Idea konferencji związana była z projektem wydawniczym GP ILA zatytułowanym: Current Problems of International Law. Zaproszenia na konferencje Grupy zawierają zarys koncepcji przyszłej wieloautorskiej serii monograficznej²¹.

---

²⁰ *J. Menkes, E. Ciał-Wacinkiewicz* (red.), Wspólne wartości prawa międzynarodowego, europejskiego i krajowego, Warszawa 2018.

²¹ *A. Czaplinska*, Sprawozdanie merytoryczne z działalności Grupy Polskiej International Law Association, *Studia Prawnicze KUL* 2017, Nr 3(71), s. 211–214.

Organizacja pierwszej konferencji z cyklu została poprzedzona opublikowaniem monografii zatytułowanej: Państwo i terytorium w prawie międzynarodowym²², którą zadedykowano profesorowi *L. Antonowiczowi* i wręczono podczas tej konferencji. To zapoczątkowało cykliczne spotkania członków Grupy Polskiej Stowarzyszenia Prawa Międzynarodowego. I tak, w 200. rocznicę Kongresu wiedeńskiego (w dniach 15–16.10.2015 r.) odbyła się ogólnopolska konferencja naukowa, która nosiła tytuł przewodni: Idee, normy i instytucje Kongresu wiedeńskiego – 200 lat później. Celem tej konferencji, jak i późniejszej publikacji, było podjęcie dyskusji prawniczej przez specjalistów prawa międzynarodowego nie tylko na temat spuścizny Kongresu wiedeńskiego oraz jego aktualności. Debata nie była analizą tła historycznego, to bowiem było tylko punktem wyjścia dla rozważań nad ideami, normami oraz instytucjami, które powstały z inicjatywy uczestników Kongresu oraz ich aktualnością i obecnością we współczesnym prawie międzynarodowym i stosunkach międzynarodowych. Uczestnicy konferencji oraz autorzy publikacji spojrzeli więc na Kongres wiedeński z dzisiejszej perspektywy, poddając pod refleksję takie zagadnienia jak: precedencja w prawie dyplomatycznym, rzeki międzynarodowe i ich status, pozycja wielkich mocarstw, instytucjonalizacja bezpieczeństwa międzynarodowego, organizacje międzynarodowe i międzynarodowy *governance*, jak również prawo do samostanowienia w ujęciu prawa podmiotowego i przedmiotowego oraz metody i narzędzia dyplomacji wielostronnej, które wzbudzają sporo kontrowersji²³.

Grupa Polska ILA wielokrotnie wykazywała się zaangażowaniem w dyskusjach nad Systemem Narodów Zjednoczonych, co było związane z próbami reformy tego Systemu, w tym przede wszystkim samej Organizacji NZ. Efekt tych dyskusji to nie tylko wspomniana już publikacja z 2005 r., ale także kolejna konferencja i jej pokłosie w postaci monografii wieloautorskiej dedykowanej profesorowi *A. Wasilkowskiemu*, zatytułowanej: System Narodów Zjednoczonych z polskiej perspektywy. Konferencja odbyła się w dniach 13–14.10.2016 r. w Warszawie, a poprzedzona została seminarium naukowym zorganizowanym 4.12.2015 r., w 70. rocznicę powstania ONZ. W dyskusji wzięli udział m.in. dr *A. Włosowicz* (były Stały Przedstawiciel RP przy Narodach Zjednoczonych), minister dr *A. Tówpik* oraz ambasadorowie: dr *R. Henczel* i dr *E. Noworyta*. Obydwa spotkania koncentrowały się wokół zagadnienia funkcjonowania Systemu Narodów Zjednoczonych, a szczególnie ONZ jako forum zinstytucjonalizowanej współpracy międzynarodowej oraz miejsca Polski w strukturach Narodów Zjednoczonych. Wielokrotnie zwracano uwagę na konieczność analizy „uniwersalnego porządku międzynarodowego i centralnej w nim roli ONZ oraz instytucji Systemu z polskiej perspektywy”²⁴. Dyskusja podczas konferencji oraz na łamach kolejnej monografii koncentrowała się wokół takich zagadnień jak reforma Organizacji Narodów Zjednoczonych z uwzględ-

---

²² *J. Menkes, E. Cała-Wacinkiewicz* (red.), Państwo i terytorium w prawie międzynarodowym, Warszawa 2015.

²³ Ze Wstępu do: *J. Menkes, E. Cała-Wacinkiewicz, J. Nowakowska-Matusecka, W. Pęksa, W.Sz. Staszewski* (red.), Idee, normy i instytucje Kongresu wiedeńskiego – 200 lat później – perspektywa prawnomiędzynarodowa, Warszawa 2016, s. XXIII–XXIV.

²⁴ Ze Wstępu do: *E. Cała-Wacinkiewicz, J. Menkes, J. Nowakowska-Matusecka, A. Przyborowska-Klimczak, W.Sz. Staszewski* (red.), System Narodów Zjednoczonych z polskiej perspektywy, Warszawa 2017, s. XV–XVI.

nieniem polskiej inicjatywy, doświadczenia i oczekiwania związane z miejscem Polski w Systemie Narodów Zjednoczonych, komplementarność – konkurencyjność instytucji międzynarodowych, bilans dokonań 70 lat istnienia Systemu Narodów Zjednoczonych oraz wyzwania XXI w. dla tego Systemu. Jak istotne są to zagadnienia i jak wiele wywołują dyskusji tak nad reformą, jak i funkcjonowaniem Systemu, świadczą liczne wystąpienia podczas konferencji oraz opracowania, które znalazły się w monografii.

W 2017 r., podczas kolejnej konferencji ogólnopolskiej organizowanej przez GP ILA w Warszawie, dyskusje merytoryczne toczyły się wokół szeroko zakrojonej problematyki związanej z aksjologią prawa międzynarodowego, europejskiego i krajowego, mającej charakter uniwersalny i ponadczasowy. Jednocześnie w zamyśle Zarządu GP ILA, którego znaczna część członków stanowi komitet organizacyjny każdej z konferencji (dr hab., prof. US E. *Cala-Wacinkiewicz*, prof. J. *Menkes*, dr hab., prof. UŚ J. *Nowakowska-Małusecka*, dr hab., prof. KUL i US *W.Sz. Staszewski*), było dedykowanie pokonferencyjnej monografii profesor *M. Frankowskiej*. Główną ideą konferencji i monografii było poszukiwanie odpowiedzi na pytanie o istnienie wspólnych wartości prawa międzynarodowego, europejskiego i krajowego oraz rozważania nad ich treścią, znaczeniem i wzajemnym oddziaływaniem. W dyskusji udział wzięło wielu członków Grupy, a opracowane na podstawie wystąpień teksty weszły w formie rozdziałów do monografii pod tym samym tytułem co konferencja: *Wspólne wartości prawa międzynarodowego, europejskiego i krajowego*. Na zakończenie konferencji odbyło się Walne Zebranie członków GP ILA, podczas którego zostały wybrane nowe władze Stowarzyszenia. Skład Zarządu zmienił się w niewielkim zakresie, poszczególnym członkom zostały wyznaczone konkretne obowiązki, związane z wymogami i koncepcją światowych władz International Law Association. Przewodniczącym GP ILA ponownie został prof. dr hab. *J. Menkes*, na Wiceprzewodniczących powołano: prof. dr hab. *A. Przyborowską-Klimczak* (UMCS), dr hab., prof. UW *K. Karskiego* oraz dr hab., prof. UŚ *J. Nowakowską-Małusecką*, Wiceprzewodniczącą do spraw naukowych. Członkami Zarządu do spraw Młodych Naukowców zostali: dr hab., prof. UW *A. Kozłowski* oraz dr hab., prof. UW *B. Krzan*. Funkcje Skarbnika Grupy Polskiej powierzone zostały dr *E. Cala-Wacinkiewicz*, natomiast dr *A. Czaplinska* została członkiem Zarządu ds. kontaktów Grupy Polskiej ILA na szczeblu międzynarodowym i krajowym, a dr hab. *W.Sz. Staszewski* Sekretarzem Generalnym Grupy Polskiej ILA. Pracom Komisji Rewizyjnej przewodniczyć miał dr *Tomasz Kamiński* (UW)²⁵.

Dowodem na to, że Grupa Polska Stowarzyszenia Prawa Międzynarodowego nie koncentruje swoich naukowych zainteresowań li tylko na prawie międzynarodowym w jego klasycznym rozumieniu, ale także na zagadnieniach z zakresu prawa europejskiego, jest „chęć poszerzenia pola refleksji prawniczej nad zdarzeniami i procesami zachodzącymi na forum międzynarodowym”²⁶ w kontekście instytucjonalizacji współpracy

²⁵ *E. Cala-Wacinkiewicz*, Nowe władze Grupy Polskiej Stowarzyszenia Prawa Międzynarodowego (ILA). Walne Zebranie (Warszawa, 13.10.2017), *Rocznik Nauk Prawnych* 2017, t. 27, s. 169–170. Także: *W.Sz. Staszewski*, Walne Zebranie (Sprawozdawczo-Wyborcze) Grupy Polskiej Stowarzyszenia Prawa Międzynarodowego (ILA), Warszawa, 13 października 2017 r., *Studia Prawnicze KUL* 2017, Nr 4(72).

²⁶ *Ze Wstępu do: E. Cala-Wacinkiewicz, J. Menkes, J. Nowakowska-Małusecka, W.Sz. Staszewski* (red.), *W jakiej Unii Europejskiej Polska – jaka Polska w Unii Europejskiej. Instytucjonalizacja współpracy międzynarodowej*, Warszawa 2019, s. XI.

międzynarodowej i miejsca w niej Polski. Uznano, że GP ILA powinna się włączyć do debaty na temat, tak ważny i kontrowersyjny, jakim były (i są ciągle) w owym czasie relacje pomiędzy Polską i Unią Europejską. Dlatego też jesienią 2018 r. odbyła się, po raz kolejny podczas konferencji w Warszawie, debata internacjonalistów nad kluczowymi zagadnieniami związanymi z tytułową problematyką konferencji, czyli: W jakiej Unii Europejskiej Polska – jaka Polska w Unii Europejskiej. Instytucjonalizacja współpracy międzynarodowej. Wśród tematów wystąpień znalazły się te dotyczące kwestii integracyjnych z punktu widzenia członkostwa, polityki zagranicznej, bezpieczeństwa i obrony UE, praw jednostki, ochrony środowiska oraz handlu. Jak zawsze, każdemu panelowi towarzyszyła gorąca dyskusja, która często przenosiła się do kularów.

Kolejny projekt Grupy związany był z jednym z tzw. klasycznych zagadnień prawa międzynarodowego, czyli z podmiotowością, która była przedmiotem dyskusji podczas wielu konferencji, jednak konferencja GP ILA w 2019 r. zatytułowana: Podmiotowość prawnomiędzynarodowa i jej współczesne aspekty, w znacznym stopniu nawiązywała do badań prowadzonych nad tym zagadnieniem na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego. Rozważania nad samym pojęciem, statusem poszczególnych podmiotów oraz ich działalnością znalazły swoje odzwierciedlenie w niezwykle ciekawych wystąpieniach i nie mniej interesujących opracowaniach, które złożyły się na kolejną monografię Grupy, opublikowaną pod konferencyjnym tytułem w 2020 r.

Jak wiadomo, w świecie nic nie jest pewne i choć jesienią 2020 r. miała odbyć się już szósta ogólnopolska konferencja naukowa Grupy Polskiej ILA, to pandemia COVID-19 uniemożliwiła przez kilkanaście miesięcy bezpośrednie kontakty. Konieczne okazało się przełożenie kolejnego spotkania naukowego Grupy. Konferencja pt. Stosunki sąsiedzkie w świetle prawa międzynarodowego, wyjątkowo odbyła się późną wiosną 2021 r., kiedy przepisy pozwoliły – choć jeszcze w reżimie sanitarnym – na odbycie konferencji. Zdaniem bowiem Zarządu, jak i wielu członków, którzy oczekiwali każdego roku na tradycyjną coroczną konferencję naukową GP ILA, zgłoszonym referentom należało dać szansę na zaprezentowanie swoich badań, a wszystkim umożliwić wymianę poglądów w tak długo oczekiwany trybie bezpośrednich kontaktów. Merytoryczna zawartość programu konferencji to nie tylko kwestie ogólne współpracy sąsiedzkiej państw zarówno na szczeblu państwowym, jak i regionalnym, ale także polityka sąsiedzka Unii Europejskiej oraz to, co dla dyskursu naukowego niezwykle wartościowe – różne spojrzenia na wyzwania, przed którymi stoją państwa we wzajemnych dobrosąsiedzkich relacjach.

Przełożenie terminu konferencji dotyczącej stosunków sąsiedzkich nie wpłynęło na cykliczność spotkań Grupy Polskiej ILA. Dlatego też, jeszcze w listopadzie 2021 r., zorganizowana została kolejna konferencja; tym razem tematem przewodnim było: Prawo międzynarodowe wobec wyzwań społecznych. W wystąpieniach Koleżanki i Koledzy internacjonalisci zwracali uwagę na zagadnienia dotyczące praw człowieka, pandemii COVID-19, ochrony środowiska, klęsk żywiołowych, zdrowia, działalności organizacji międzynarodowych na rzecz osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób należących do grup szczególnie wrażliwych. Pokłosie tej konferencji to jak zawsze monografia wieloautorska, której tytuł stanowi odzwierciedlenie tematu konferencji.

Z kolei w listopadzie 2022 r. miała odbyć się ostatnia, jak do tej pory, konferencja Grupy Polskiej ILA, której temat nawiązywał do jednego z najstarszych działów prawa międzynarodowego – prawa dyplomatycznego. Jednakże z uwagi na konieczność zwołania Walnego Zebrania wszystkich członków Grupy połączonego z wyborami nowego Zarządu, konferencja zatytułowana: Rola dyplomacji i prawa dyplomatycznego w stosunkach międzynarodowych, odbyła się wczesną wiosną 2023 r. Prelegenci w trzech panelach dyskusyjnych skupili się na zagadnieniach zarówno historycznych związanych z powstawaniem współczesnych instytucji prawa dyplomatycznego, jak i na kwestiach szczegółowych związanych między innymi ze szczególnym charakterem zarządzania terenem ambasady, dyplomacją w „cyfrowym świecie”, dyplomacją lotniczą i kosmiczną, protestem dyplomatycznym, rolą dyplomacji w sądownym i arbitrażowym rozstrzyganiu sporów międzynarodowych czy w ochronie praw człowieka, jak również w sytuacji konfliktów zbrojnych. Padło między innymi pytanie o porażkę dyplomacji w kontekście agresji Rosji na Ukrainę 24.2.2022 r., a także o rolę organizacji pozarządowych i prowadzonej przez nie dyplomacji w tym rejonie. Nie zabrakło również tematów odnoszących się do prawa konsularnego i roli konsula honorowego w sprawach związanych z ochroną praw migrantów czy też dotyczących przedstawicielstw państw przy organizacjach międzynarodowych. Jak zawsze, uczestnicy konferencji prezentowali wyniki badań w sposób niezwykle zajmujący. Nie będzie więc także zaskoczeniem, że pokłosiem tej ósmej konferencji będzie zapewne kolejna publikacja.

Na dorobek działalności naukowej GP ILA oraz uczestników corocznych konferencji składają się następujące monografie:

1. *J. Menkes, E. Cała-Wacinkiewicz* (red.), Państwo i terytorium w prawie międzynarodowym, Warszawa 2015;
2. *J. Menkes, E. Cała-Wacinkiewicz, J. Nowakowska-Matusecka, W. Pęksa, W.Sz. Staszewski* (red.), Idee, normy i instytucje Kongresu wiedeńskiego – 200 lat później – perspektywa prawnomiędzynarodowa, Warszawa 2016;
3. *E. Cała-Wacinkiewicz, J. Menkes, J. Nowakowska-Matusecka, A. Przyborowska-Klimczak, W.Sz. Staszewski* (red.), System Narodów Zjednoczonych z polskiej perspektywy, Warszawa 2017;
4. *E. Cała-Wacinkiewicz, J. Menkes* (red.), Wspólne wartości prawa międzynarodowego, europejskiego i krajowego, Warszawa 2018;
5. *E. Cała-Wacinkiewicz, J. Menkes, J. Nowakowska-Matusecka, W.Sz. Staszewski* (red.), W jakiej Unii Europejskiej Polska – jaka Polska w Unii Europejskiej. Instytucjonalizacja współpracy międzynarodowej, Warszawa 2019;
6. *E. Cała-Wacinkiewicz, J. Menkes, J. Nowakowska-Matusecka, W.Sz. Staszewski* (red.), Podmiotowość prawnomiędzynarodowa i jej współczesne aspekty, Warszawa 2020;
7. *E. Cała-Wacinkiewicz, J. Menkes, J. Nowakowska-Matusecka, W.Sz. Staszewski* (red.), Stosunki sąsiedzkie w świetle prawa międzynarodowego, Warszawa 2021;
8. *E. Cała-Wacinkiewicz, J. Menkes, J. Nowakowska-Matusecka, W.Sz. Staszewski* (red.), Prawo międzynarodowe wobec wyzwań społecznych, Warszawa 2022.

Wymienione publikacje były współfinansowane przez wydziały prawa – Uniwersytetu Jagiellońskiego, Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie oraz

Uniwersytetu Szczecińskiego. Ich powstanie nie byłoby też możliwe bez zaangażowania naszych Koleżanek i Kolegów, którzy są współtwórcami całego cyklu monograficznego. Działalność publikacyjna Grupy Polskiej ILA będzie kontynuowana w kolejnych latach, ponieważ istnieje potrzeba dyskusji, debat tak na forum konferencyjnym, jak i w monografiach wieloautorskich, specjalistów prawa międzynarodowego. Problemów współczesnego prawa międzynarodowego przybywa, zmiany w porządku międzynarodowym są wyzwaniem, które są przedmiotem naukowych refleksji i debat internacjonalistów.

Jedną z istotnych dla środowiska aktywności Grupy Polskiej ILA, zapoczątkowaną w 2018 r., są seminaria doktoranckie – Spotkania Młodych Naukowców organizowane w różnych ośrodkach naukowych, o których szerzej w kolejnym rozdziale. Młodzi badacze prawa międzynarodowego spotykają się na seminariach, podczas których prezentują wyniki badań przed gronem doświadczonych naukowców, oraz Koleżanek i Kolegów. Seminaria pozwalają młodym uczonym doskonalić umiejętności i poszerzać wiedzę. Są też szansą na wymianę doświadczeń oraz życzliwą rozmowę i wymianę poglądów z badaczami zajmującymi się prawem międzynarodowym. Pierwsze spotkanie miało miejsce na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, następne na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Kolejne seminarium odbyło się w trybie online, co związane było z pandemią COVID-19, jego gospodarzem była Szkoła Główna Handlowa w Warszawie. W 2022 r. młodych naukowców gościł Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego (w formule hybrydowej), a w 2023 r. Wydział Prawa Uniwersytetu w Białymstoku. Pieczę naukową i organizacyjną nad tymi seminariami sprawują członkowie Zarządu GP ILA dr hab., prof. UW r. *A. Kozłowski* i dr hab., prof. UW r. *B. Krzan*²⁷.

Nową inicjatywą GP ILA (od 2021 r.) jest przyznawanie Nagrody Naukowej Grupy Polskiej Stowarzyszenia Prawa Międzynarodowego, której celem jest wyróżnienie osiągnięć naukowych opublikowanych w formie książki – twórczej pracy naukowej wyznaczającej nowe perspektywy poznawcze w zakresie prawa międzynarodowego publicznego. Jest ona przyznawana corocznie w dwóch kategoriach: debiutu naukowego oraz kolejnej pracy naukowej. W skład Kapituły Konkursu wchodzi wszyscy członkowie Zarządu GP ILA. Pierwsza edycja Konkursu odbyła się w 2022 r., a nagrody zostały przyznane za prace opublikowane w 2021 r. Wyniki Konkursu zostały ogłoszone w listopadzie 2022 r. Pierwszymi Laureatkami zostały:

1. dr *M. Mysł* za książkę pt. Członkowie rodziny jako ofiary poważnych naruszeń praw człowieka. Studium z zakresu prawa międzynarodowego praw człowieka oraz międzynarodowego prawa karnego (Katowice 2021) w kategorii „debiut naukowy” (nagroda I stopnia);
2. dr *K. Kowalczyńska* za książkę pt. Sztuczna inteligencja na wojnie. Perspektywa międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych (Warszawa 2021) w tej samej kategorii (wyróżnienie);

---

²⁷ Zob. m.in. *W.Sz. Staszewski*, Spotkanie Młodych Naukowców Polskiej Grupy Stowarzyszenia Prawa Międzynarodowego (ILA) 29 marca 2019 roku w Lublinie, *Acta Iuris Stetinensis* 2019, Nr 2(26).

[Przejdź do księgarni →](#)

ksiegarnia.beck.pl